

Борсуків виселок

Володимир Титаренко

Ніхто не знає, скільки віків цьому заповідному лісові. На його галявах лишилися старезні дуби-велетні, яким уже давно за півтисячі літ. А вони стоять горді, розкішні, міцно тримаються своїм жилим корінням за живодайну землю.

Я люблю цей ліс. Тут завжди знаходиш щось нове досі незнане, таке, що вражає тебе й надовго запам'ятовується. Особливо я люблю мандрівки в найдаальші, найглухіші закутки цієї діброви зі своїм давнім другом, колишнім лісником Михайлом Івановичем Береговим. Йому зараз за сімдесят, і все своє життя він прожив у цьому лісі.

Часом Михайло Іванович підходить до височенної сосни, ніжно проводить долонею по лискучому золотавому стовбурі, озивається задоволено:

— Я садив! Оцей ряд — мій! Оцей — батько з дідом садили. Я, коли побачу своє дерево, те, що сам посадив, ніби когось близького зустріну. І на серці тепліє. А це все батькові дерева, аж туди до косогуру. Давно немає батька, а сосни ростуть!

Піввіку Михайло Іванович лісникував, а коли настав час на пенсію йти, то не міг залишити свою кам'яницю — невеличкий будиночок під старими крилатими дубами. Кликali до себе сини, теж лісники, кликала дочка — нікуди не поїхав. Лишився в лісі. Тепер тут порядкує молодий лісник Кузьма Іванович Северин, а Михайлові Івановичу теж вистачає роботи. Узимку майструє всякі там дуплянки, шпаківні, синичники. А навесні, тільки-но прокинеться, одразу мандрує в ліс розвішувати їх на деревах.

Побачить Михайло Іванович обжиті шпаківні, радіє:

— Шпаки поселились! І синиці прижилися. От добре! Бо що то за ліс без птахів? Пустка. Коли вони є, то ніякої отрути сіяти не треба над лісом. Шкідник від неї, звичайно, гине, але й корисна пташка може пропасти. І на зілля всяке ота трутизна сиплеться, і на гриби. Краще хай пташина шкідникам дає лад. Чотириста шпаківень повісили... А за цю зиму ще стільки зроблю, уже й матеріал маю...

Клопотів у лісі вистачає. І Михайло Іванович працює, спілкується зі звірами та птахами, збирає цілющі трави. І так, як він, мабуть, ніхто не знає свого лісу. Та, власне, й не ліс це для нього, а велике поселення, в якому йому випало жити. А птахи, звірі, комахи — то його сусіди. І з якою охотою й любов'ю розповідає він про лісових мешканців! Буває, від нього почуєш таке, чого в жодній книжці не прочитаєш.

Найбільше Михайло Іванович поважає бобрів та борсуків. Чому? Звичайно ж, за працьовитість їхню і мудрість.

— Ходім, я тобі покажу борсуків виселок,— якось запропонував старий, коли я навідався до його господи.— Це неподалік від озера. Там є така галявинка. Справжній, я тобі скажу, виселок... Сам побачиш. Ще я був малий, то борсуки на ній уже водилися. Та от лихо, недавно їх почали лисиці виживати.

— Як виживати? — здивувався я.

— А так! Лисиця хитра й лінива, а до всього ще й нахабна. Совісті в неї й на гріш

немає! Лінується рити собі нору, ото й пристає "в прийми" до борсука. Забереться в його нору й починає виживати... А я тобі скажу, що борсуки дуже охайні створіння, не люблять, коли там розгардіяш який. Лисиця розуміє це і починає приносити до нори кістки з рештками м'яса, підкидає їх під борсукові закапелки. Той прибирає, чистить, а лисиця настирна, знову всяких нечистот понаносить. Терпить борсук, а потім, як уже терпець увірветься, кидає лисиці своє житло і йде собі геть світ за очі. Навесні почала була лисиця Ваньку виживати...

— Якого Ваньку?

— Та старого борсука. Я його Ванькою прозвав... Довелося втрутитися. Вигнав я кумасю з чужої квартири, і тепер Ванька живе на своїй галявині. Ось дивись, оце і є борсуків виселок...

Прямо перед нами лежала затишна галявина. Через неї між високими пагорбами звивався неглибокий струмок з чистою, прозорою водою. На схилах пагорбів було видно нори. Михайло Іванович підійшов до однієї, засунув туди руку;

— Уже двері заставили...

— Які двері? — не зрозумів я.

— Та це я так, для поняття... Як похолодає, то борсук затуляє вхід до нори сухою грудкою і лягає спати. Боїться, щоб непрохані гості не залізли. А спатиме до весни, аж поки тепло стане. Гарні звірки. Скільки вони мишей поїдають, комах шкідливих!.. Я жодного борсука за свій вік не вполював. Хай собі живуть і бережуть ліс. А хутро в нього таке собі, нікудишне. Не те що в лисиці... Як ти гадаєш, шкідлива лисиця чи корисна? — раптом запитав Михайло Іванович.

— Та хто її знає... Курей краде, то, мабуть, шкідлива...

— Кажеш таке і не думаєш! А ти знаєш, скільки лисиця мишей на полі виловить? Ти бачив, як вона витанцьовує цілий день і виганяє з нір мишву? Не бачив! А я бачив. Та й хутро в неї гарне — чи на комір, чи на шапку... Колись до нас приїздив у ліс чоловік та почав переконувати, що лисиця шкідник, нищить її, мовляв, як можете! А тепер і лисиця право має. Полювати на неї можна лише взимку. Для діла збережеш, ну й хутро добудеш. А з борсукового висілка я їх усе-таки витурив. Хай не зазіхають на чуже житло, а самі собі будують. Як у народі кажуть? На чужий коровай очей не поривай, а рано вставай та собі учиняй...